STRUCTURI SEMANTICE ÎN DICȚIONARELE BILINGVE ROMÂNO-SPANIOLE

CARMEN LOZINSKI
Liceul „Miguel de Cervantes", Bucureşti

1. Articolul urmăreşte asemănările şi diferențele de organizare semantică la nivelul unor *clase lexico-semantice* (*cuvinte polisemantice, sinonime, câmpuri lexicale*) din limbile română şi spaniolă şi problemele pe care le ridică punerea în relație a celor două limbi într-un dicționar bilingv general român-spaniol[1].

Materialul ilustrativ este selectat din *Dicționarul român-spaniol* (autori Alexandru Calciu, Zaira Samharadze, Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2009) −*DRS*$_2$[2] −, dicționar a cărui „lectură"[3] am realizat-o, din perspective diverse, şi cu alte ocazii.

2. *DRS*$_2$ înregistrează o multitudine de *cuvinte polisemantice, termeni familiari, populari, regionali, istorici, arhaici, terminologii* din domenii şi subdomenii ştiințifice dintre cele mai diverse, *termeni şi sensuri recente* din limba română, absente din oricare altă lucrare lexicografică consacrată domeniului hispanic. Subsensurile înregistrate sunt numeroase şi sunt urmate de o serie amplă de *sintagme, contexte şi unități frazeologice*, menite să lămurească şi să ilustreze semnificația acestora şi să asigure utilizatorilor acestui dicționar o competență lingvistică înaltă în limba spaniolă.

2.1. Cel mai adesea, la nivelul claselor lexico-semantice analizate de noi, există diferențe importante între cele două limbi puse în relație, iar lexicografii semnalează lexicalizările diferite din spaniolă, în funcție de sensul avut în vedere:

● Echivalenții lui ULEI constituie o paradigmă în spaniolă, între lexemele acesteia stabilindu-se opoziții bazate pe semele */cu o întrebuințare determinată/*, */pentru uz alimentar/* sau */pentru uz obişnuit/*, prezente în cazul lui *ACEITE* (dovadă şi combinațiile sintagmatice ULEI *de măsline/ de arhide/ de in/ de ricin/ eteric/ sicativ* [4] etc., pentru care echivalențele vor fi *ACEITE DE OLIVA/ DE CACAHUETES/ DE LINO/ ESENCIAL/ VOLÁTIL)* şi, respectiv,

[1] Pentru discuții referitoare la condițiile punerii în relație a două limbi într-un dicționar bilingv general şi analize concrete privind redarea sensului în dicționarele bilingve româno-spaniole vezi şi alte articole ale noastre indicate în *Bibliografie*.

[2] Am folosit *sigla DRS*$_2$ pentru a-l diferenția de o altă lucrare lexicografică de referință, *Dicționar român-spaniol* (autori Alexandru Calciu, Constantin Duhăneanu, Dan Munteanu) *(DRS*$_1$*)*, dicționar analizat de noi (vezi Carmen Lozinski 2006, 2008, 2009, 2010 a şi 2010 b) după aceleaşi principii ale *semanticii moderne* şi ale *metalexicografiei*.

[3] Pentru accepțiile termenului „lectură" vezi Angela Bidu-Vrănceanu (1996) şi Pierre Corbin (1989) şi articolele *DEFINIȚIE, LECTURĂ, LEXICOGRAFIE, METALEXICOGRAFIE* din *DSL*.

[4] Am redat cu majuscule doar *cuvintele intrare* sub care sunt înregistrate diversele sintagme şi unități frazeologice analizate, pentru a facilita identificarea lor în corpusul *DRS*$_2$.

BDD-V1169 © 2014 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 04:07:02 UTC)

ÓLEO, caracterizat prin semele */destinat ceremoniilor religioase/* sau */folosit pentru o anumită tehnică de pictură*/, care va apărea în traducerea unor sintagme precum ULEI *pe pânză, pictură în* ULEI, ULEI *de maslu − ÓLEO SOBRE LIENZO, ÓLEO SACRAMENTAL.*

● Pentru echivalarea lui COAJĂ spaniola dispune de o paradigmă amplă, între lexemele căreia distincțiile se fac în funcție de semele */tipul fructului sau al alimentului pe care îl acoperă/* şi de /*modul în care se decojeşte/înlătură/*, iar DRS_2 indică, prin precizări preliminare, opozițiile care se stabilesc între aceste echivalențe: *(care se sparge; de nucă, alună) CÁSCARA, (care se jupoaie; de cartof, măr, pară) PIEL, MONDA, (de pepene, dovleac) CORTEZA, (de ou) CÁSCARA; (spartă) CASCARÓN, (de pâine) CORTEZA,* COAJĂ *de ceapă CASCO / GAJO DE CEBOLLA*. În această paradigmă ar mai intra şi lexemul *HOLLEJO*, care are sensul de „pieliță fină care acoperă unele fructe şi semințe, cum ar fi strugurii sau măslinele", pe care, însă, dicționarul nu îl înregistrează ca posibil echivalent pentru COAJĂ *de strugure.* Pentru echivalarea diferitelor subsensuri ale lui COAJĂ sau a diverselor combinații sintagmatice ale termenului românesc, spaniola recurge la o altă serie de lexeme: *(med, crustă) COSTRA; POSTILLA,* COAJĂ *((zool., de crustacee) CAPARAZÓN, fără* COAJĂ *(d. ou) EN FÁRFARA,* COAJĂ *de pâine MENDRUGO, cu* COAJĂ *groasă/tare a) CORTEZUDO, CASCARUDO, b) (d. nuci) FERREÑA*, iar ocurența COJI *curățate* poate fi echivalată prin diverse alte lexicalizări, în funcție de referentul avut în vedere– *MONDADURAS, PELADURAS, MONDAS,(fam.) MONDARAJAS.*

● La fel stau lucrurile şi în cazul lui FELIE, care poate fi echivalat prin diferite lexeme, în funcție de forma acesteia sau de tipul fructului sau al alimentului din care este tăiată: *(rotundă) RODAJA, RUEDA, RONCHA, (de lămâie, portocală) LUQUETA, (de pâine) REBANADA, (de pepene) RACHA/RAJA/TACHA DE MELÓN, (de slănină) LONJA/LONCHA DE TOCINO, ALBARDA, (de şuncă) LONCHA/ LONJA DE JAMÓN,* FELII *subțiri LÁMINAS FINAS.*

● Termenul BÂZÂIT are corespondenti diferiți în spaniolă, în funcție de semul */agentul care îl produce/*. Arhilexemele paradigmei spaniole sunt *ZUMBIDO, BORDONEO,* iar celelalte lexeme care o compun sunt *(de motor) RONRONEAR, (de albine)* ABEJORREO, (de *muşte),* MOSCONEO, *(de tăune) MOSCARDONEO, (de bebeluşi) LLORIQUEO,* iar DRS_2 indică aceste opoziții prin precizările între paranteze, care precedă fiecare echivalent propus.

● La fel, sub PEPENE sunt indicați corespondenți diferiți, în funcție de referentul avut în vedere: *SANDÍA* pentru pepene roşu, *MELÓN* pentru pepene galben, respectiv *PEPINO*, pentru subsensul, marcat *(reg.)*, de „castravete", al termenului românesc.

● Pentru echivalarea termenului PLAGĂ, sunt indicați, în mod corect, *LLAGA*, pentru sensul marcat *(med.)* de „leziune a țesuturilor corpului (...), rană adâncă", şi *PLAGA*, *CALAMIDAD* şi *LACRA* pentru sensul figurat de „calamitate (a unei colectivități), flagel, pacoste". În articolul respectiv ar fi meritat precizat faptul că, din seria acestor sinonime, *PLAGA* este consacrat prin uz pentru „plagă/ invazie de insecte", iar *LACRA* pentru sintagma PLAGĂ *a societății*.

2.2. De cele mai multe ori, lexicografii țin cont de sistemul de opoziții propriu limbii spaniole şi indică, prin explicații între paranteze, specializarea contextuală a unor echivalențe propuse.

● Astfel, un subsens al lui COMISARIAT este urmat de precizarea (*în Ordinul de Malta*), pentru traducerea căruia spaniola dispune de alte lexicalizări (*BAILAJE, BAILÍA*) decât cele folosite pentru traducerea sintagmei COMISARIAT *de poliție* (*COMISARÍA*); sub VENETIC este indicat, după precizarea privind specializarea contextuală (*Catalunia, despre*

BDD-V1169 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 04:07:02 UTC)

cei veniți din alte zone ale Spaniei), corespondentul *CHARNEGO*, sintagma TURISM *de oameni săraci* este pusă în relație cu o echivalență în spiritul limbii spaniole − *TURISMO DE ALPARGATAS* − şi exemplele în acest sens pot continua.

Sub unele articole însă, lipsesc indicațiile sintagmatice referitoare la preferințele sau restricțiile combinatorii ale echivalențelor spaniole înregistrate.

● În cazul lui RUDĂ, nu este precizată diferența între *FAMILIAR* („rudă de sânge") şi *PARIENTE* („rudă prin alianță"), indicați drept corespondenți, deşi articolul este destul de complex şi include şi sintagme mai neobişnuite precum *berbec de* RUDĂ („de prăsilă").

● Adjectivul ACVATIC este pus în relație, fără precizări suplimentare, cu corespondenții *ACUÁTICO* şi *ACUÁTIL* (lexem care se aplică doar plantelor acvatice) şi cu glosa, redundantă în acest caz, *QUE VIVE EN EL AGUA*.

● Lexemele *GARZO* şi *ZARCO*, indicate drept echivalenți pentru ALBĂSTRUI, alături de sinonimele interlingvistice *AZULADO, AZULENCO*, au specializări sintagmatice, ele fiind selectate în special pentru a vorbi de culoarea ochilor.

● Pentru HAMSIE, sunt indicați echivalenții *BOQUERÓN* şi *ANCHOA*, fără alte precizări suplimentare, deşi *BOQUERÓN* este folosit pentru a desemna specia respectivă şi în sintagma *BOQUERONES EN VINAGRE* „hamsii în oțet", în timp ce *ANCHOA* este acelaşi peşte, marinat în saramură şi pus în conservă (dicționarele limbii spaniole glosându-l pe *ANCHOA* prin „boquerón en conserva").

● În cazul lui *ajutor de* BUCĂTAR sunt indicați un corespondent corect − *AYUDANTE DE COCINA* − şi un altul eronat − *PÍCARO DE COCINA (PÍCARO* „hoțoman, puşlama, şmecher").

● COPERTĂ este pus în relație cu seria cvasisinonimică *CUBIERTA, TAPA, PORTADA*, deşi între aceste lexeme există o serie de diferențe: *TAPA* se foloseşte doar pentru coperțile unei cărți, în timp ce pentru contextul COPERTA *unei reviste* este selectat exclusiv *PORTADA*, iar sintagma recentă *a apărea pe* COPERTA *unei reviste* s-ar traduce prin *APARECER EN LA PORTADA DE UNA REVISTA*.

● Sub RECOLTĂ, sintagma RECOLTĂ *de medalii* este echivalată, în mod incorect, prin *BOTÍN DE MEDALLAS* (*BOTÍN* „obiecte sau bani obținuți prin jaf" sau „pradă de război"), în loc de *COSECHA DE MEDALLAS*.

● Dacă BÂZA (*joc)* este pus în relație cu un echivalent cultural *ADIVINA QUIÉN TE DIO (QUE LA MANO TE CORTÓ)*, în schimb *a juca* BÂZA este glosat prin *JUGAR A ESTATUAS MUDAS E* INMÓVILES, o parafraza care nu elucideaza sensul sintagmei româneşti.

● Echivalența *SO, BURRO*, propusă pentru contextul *Bă,* MĂGARULE!, acoperă parțial semnificația unității frazeologice româneşti, întrucât în spaniolă un subsens al lui *BURRO* este cel de „prostie, incultură sau încăpățânare", şi nu de „neobrăzare". În schimb, dacă avem în vedere acest sens figurat al lexemului spaniol, punerea în relație a sintagmei BANCA *din fundul clasei (iron.)*, care figurează sub intrarea BANCĂ, cu *EL PUPITRE DE LOS BURROS* este o soluție corectă.

2.3. O serie de lexeme şi sintagme româneşti nu sunt puse în relație cu echivalențe sau sintagme uzuale din spaniolă.

● Astfel, lexicografii nu indică corespondentul neutru şi uzual *SOFÁ* (arhilexemul clasei respective în limba spaniolă) pentru CANAPEA, care este pus în relație doar cu lexeme între care diferențele le marchează semele */de un anumit tip/* şi */cu un număr determinat de locuri/*: *CANAPÉ* („canapea moale"), *CONFIDENTE* („canapea cu două locuri, în formă de S") şi

BDD-V1169 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 04:07:02 UTC)

TRESILLO („canapea cu trei locuri”). Apoi articolul trimite la intrarea PERNĂ, unde regăsim sintagma PERNĂ *de canapea/fotoliu*, care este echivalată prin *ALMOHADÓN* („pernă mare şi moale”), o echivalenţă parţială, întrucât spaniola face distincţia între *ALMOHADA* „perna folosită la dormit” şi termenul consacrat prin uz pentru sensul de „pernă (decorativă) pentru canapele, fotolii” –*COJÍN* -, pe care, însă, autorii DRS_2 îl omit.

● Sub intrarea CENTRU nu figurează ocurenţa CENTRU *vechi (al oraşului),* pentru echivalarea căreia spaniola dispune de un lexem specializat contextual − *CASCO ANTIGUO* −, spre deosebire de *CENTRO*, care poate fi selectat pentru traducerea altor sintagme precum CENTRU *comercial/ de greutate/ de învăţământ/ de primire/ nervos/ şcolar.*

● Pentru echivalarea lui *corp* PROFESORAL sunt indicaţi *CUERPO PROFESORAL* şi *PROFESORADO*, însă sintagma uzuală *PERSONAL DOCENTE* lipseşte din articolul respectiv, iar în cazul contextului PROBE *de admitere la Universitate*, echivalenţa *PRUEBAS DE ACCESO A LA UNIVERSIDAD* ar fi trebuit să fie dublată şi de sintagma uzuală *PRUEBAS /EXAMEN DE SELECTIVIDAD*.

● Sintagma TELEFONIE *fără fir* este pusă în relaţie cu *TELEFONÍA SIN HILOS*, deşi echivalenţele posibile, care se actualizează frecvent în limba spaniolă, sunt *TELEFONÍA INALÁMBRICA* şi *TELEFONÍA WIRELESS*, după cum şi PROTEZĂ *dentară* este echivalată printr-o traducere ad litteram − *PRÓTESIS DENTAL*−, în loc de *DENTADURA POSTIZA*, sintagmă consacrată prin uz pentru acest sens.

● Din unele articole lipsesc o serie de sintagme/contexte recente care presupun o echivalare în spiritul limbii spaniole şi nu o traducere ad litteram a acestora: *a face* GRAFITTI *HACER PINTADAS*, PILULA *de a doua zi LA PÍLDORA DEL DÍA SIGUIENTE*, A CONDUCE *imprudent*, a cărei traducere este *CONDUCIR DE FORMA TEMERARIA* şi nu *CONDUCIR DE FORMA IMPRUDENTE*, cum ar fi tentat să creadă un vorbitor cu o competenţă lingvistică medie în limba spaniolă.

2.4. De multe ori ordinea echivalenţelor indicate nu este cea impusă de uzul lingvistic.

● Sub articolul GALBEN, este indicat mai întâi corespondentul consacrat prin uz pentru contextul „lumina galbenă a semaforului” − *ÁMBAR* („de culoarea chihlimbarului”) − şi abia apoi sinonimul interlingvistic *AMARILLO*.

● În schimb, pentru GAGICĂ este indicat ca prim echivalent termenul din *caló* (argoul ţigănesc) *GACHÍ*, precum şi o serie de alte lexeme care se actualizează rar pentru acest sens (*JA, JAI, CHAVALA, QUERENDONA)*, şi abia la sfârşit cei consacraţi prin uz – *TÍA (BUENA)* şi *PIBA*.

● La fel stau lucrurile şi în cazul lui NEVĂTĂMAT, al cărui corespondent, uzual, *ILESO* nu apare primul în seria cvasisinonimică indicată − *(d. o persoană) INDEMNE, ILESO, SALVO, SANO* −, sau în cazul sintagmei ACCIDENT VASCULAR CEREBRAL (AVC) *(med.)*, a cărei echivalenţă spaniolă uzuală apare ultima în seria înregistrată – *ACCIDENTE CEREBRO VASCULAR, DERRAME/ INFARTO CEREBRAL*.

2.5. O serie de termeni româneşti, din cele mai diverse registre stilistice, sunt puşi în relaţie cu *glose* şi *parafraze ample* în limba spaniolă: TEIER (*pesc.*) *PÉRTIGA (PARA ASUSTAR PECES)*, REZERVATAR *(jur.) PERSONA QUE TIENE DERECHO A LA LEGÍTIMA EN UNA HERENCIA*, DISPAŞĂ (*com.) LIQUIDACIÓN DE AVERÍA GRUESA*, ŞEDITĂ *(exploziv) CHEDITA, PASTA EXPLOSIVA*, BURTIERĂ (*fam.*) *RÓTULO MÓVIL*, PERFUZOR (*med.) GOTERO, EL GOTA A GOTA*, SUPAT *(reg.)* („locul de sub pat, spaţiul dintre pat şi duşumea”) *ESPACIO DEBAJO DE LA CAMA*, BÂRSANĂ *(OVEJA) DE LANA*

BDD-V1169 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 04:07:02 UTC)

LARGA (Y ÁSPERA), POSTDECEMBRIST *(ist.) DE DESPUÉS DE DICIEMBRE DE 89*, DECREȚEI *(fam.) LOS HIJOS DEL DECRETO, LOS NIÑOS DE CEAUCESCU, NACIMIENTOS POR ENCARGO.*

Lexicografii DRS_2 recurg la glosare chiar şi în cazul termenilor care au un corespondent spaniol asemănător formal lexemului românesc, pe care îl dublează cu o parafrază mai mult sau mai puțin amplă. Procedeul este utilizat, de multe ori, pentru echivalarea *terminologiilor de specialitate* şi în special a *terminologiei medicale***:** DEFLAȚIE *(ec.) DEFLACIÓN, REDUCCIÓN DE LA CIRCULACIÓN FIDUCIARIA, DIMINUCIÓN DE LOS PRECIOS POR FALTA DE DEMANDA;CAÍDA GENERALIZADA DE LOS PRECIOS*, *DEHISCENȚĂ (bot.) DEHISCENCIA, APERTURA ESPONTÁNEA DEL FRUTO*, DEISM *(filos.) DEÍSMO, CREENCIA EN DIOS BASADA EN LA RAZÓN, DIOS COMO AUTOR DE LA NATURALEZA*, ENDOFASIE *(psihol.) ENDOFASÍA, LENGUAJE INTERIOR*, ENOSIS *(ist.) ENOSIS, UNIÓN DE CHIPRE A GRECIA*, GALANTINĂ *(cul.) GALANTINA (CARNE BLANCA EN GELATINA)*, SINALAGMATIC *(jur.)* SINALAGMÁTICO, CON OBLIGACIONES MÚTUAS, GREMIAL *(bis.) GREMIAL, PAÑO CUADRADO (SOBRE LAS RODILLAS), DEFINITOR (bis. Al Carmelitanilor Desculți) DEFINITORIO (DE LOS CARMELITAS DESCALZOS)*, STEATOZĂ *(med.), ESTEATOSIS, DEGENERACIÓN GRASA*, DISPLAZIE *DISPLASIA, ANOMALÍA DE DESARROLLO* (dar lipseşte sub articolul respectiv sintagma uzuală DISPLAZIE *de şold*), PROTEINURIE *(med.) PROTEINURÍA, EXCESO DE PROTEÍNAS EN LA ORINA*, ENCEFALOPATIE *(med.) ENCEFALOPATÍA, ALTERACIÓN DEL ENCEFALO*, (alături de care figurează şi sintagma ENCEFALOPATIE *spongiformă bovină ENCEFALOPATÍA ESPONGIFORME BOVINA (EEB); (pop.) MAL DE LAS VACAS LOCAS)*, SINAPSĂ *(biol.) SINAPSIS, UNIÓN ENTRE EL AXÓN DE UNA NEURONA Y LAS DENDRITIS DE OTRA NEURONA* etc.

Acest procedeu de definire / punere în relație poate părea neeconomic, dar glosele şi parafrazele sunt utile celor care doresc evitarea repetițiilor supărătoare atunci când construiesc un discurs / text de specialitate în limba spaniolă.

Exemplar este şi modul în care sunt traduşi termenii de specialitate din *botanică, ornitologie, zoologie, ihtiologie*, care sunt puşi în relație cu diverşi corespondenți spanioli, urmați, între paranteze, şi de denumirea latină, pentru identificarea referentului avut în vedere: GRELUŞEL (*ornit.) (LOCUSTELLA)*, GRELUŞEL *de zăvoi BUSCARLA FLUVIAL (LOCUSTELLA FLUVIATILIS)*, GRELUŞEL *pătat BUSCARLA PINTOJA (LOCUSTELLA NAEVIA)*, PITULICE *(ornit.) 1. CARRIZO, TROGLODITA (TROGLODYTES TROGLODYTES)*. 2. *FILÓSCOPO MOSQUITERO (PHYLLOSCOPUS COLLYBITA)*. PITULICE *de munte MOSQUITERO PABIBALDO (PHYLLOSCOPUS BONELEI)*, PITULICE *sfârâitoare MOSQUITERO SILBADOR (MOSQUITERO SIBILATRIX)*, PITOAŞCĂ *(bot.) BOLETO GRANULADO (BOLETUS GRANULATUS)*, ŞOVAR *(bot.) POA, ESPIGUILLA (POA TRIVALIS)* ş.a.

În cazul unor termeni de specialitate, care apar nemarcați ca atare, glosa spaniolă cu care sunt puşi în corespondență este cea care ajută la identificarea domeniului căruia îi aparțin aceştia.

De exemplu, sensul lui RISBERMĂ, termen hidrotehnic, care apare nemarcat, este elucidat de parafraza *CIMIENTO DE FAJINAS CON PIEDRAS*, PISIFORM, termen necunoscut unui vorbitor obişnuit, este glosat prin *HUESO PISIFORME*, ceea ce îl identifică drept termen anatomic.

BDD-V1169 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 04:07:02 UTC)

3. Despre rolul exemplelor, al contextelor şi al mărcilor diastratice în elucidarea sensului lexemelor înregistrate am vorbit în alte articole ale noastre consacrate dicționarelor bilingve[1], articole în care am analizat şi o serie de *combinații sintagmatice şi de contexte inedite* pentru lexicografia bilingvă româno-spaniolă, care sunt înregistrate pentru prima dată în micro-structura DRS_2 , alături de sintagme, contexte şi unități frazeologice uzuale.

3.1. DRS_2 înregistrează sintagme sau parafraze ample pe care, în mod normal, nu le regăsim într-un dicționar al limbii române, pentru a semnala existența unor lexicalizări în limba spaniolă față de „casetele goale" din limba română: *a face o incizie pentru a strange* RĂŞINA *ENTALLAR,* SET *de față de masă şi şervețele MANTELERÍA*, *a scoate fața de* PERNĂ *DESENFUNDAR*, RUDĂ *a mortului care organizează înmormântarea DOLIENTE*, MĂTURĂ *veche ESCOBAJO, excursionist cu* RULOTA *CARAVANISTA, a pune şoimului* CĂCIULIȚĂ *(vân.) ENCAPILLAR*, NĂSCUT *din tată turc şi mamă grecoaică TURCOPLE*, *Cancelarie a Vaticanului care eliberează* DISPENSE *DATARÍA, faşă de legat* BURICUL OMBLIGUERA, bărbat *ținut sub papuc de* NEVASTĂ (*fam.*) *CALZONAZOS, BRAGAZAS, GURRUMINO, trăzneală de a-şi lua* NEVASTĂ *mai tânără* TITIMANÍA, *întâlnire a agenților de* BURSĂ *BOLSÍN, şedință de fumat* HAŞIŞ *(arg.) FUMATA, loc unde* RÂMĂ *mistreții şi porcii HOZADERO*, NĂFRAMĂ *cu chipul lui Hristos / Cristos – VERÓNICA* ş.a.

3.2. Alteori, aceste contexte şi parafraze ample în limba română pe care le înregistrează autorii DRS_2 au rolul de a introduce lexicalizări care trimit la o realitate extralingvistică specific spaniolă, la elemente socioculturale specifice Spaniei şi diverselor țări din America Latină, diverse evenimente istorice etc.

● Astfel, sub MĂSLINĂ sunt înregistrate sintagme şi parafraze ample, care sunt puse în relație cu termeni ce trimit la o realitate extralingvistică specific spaniolă: MĂSLINĂ *sălbatică ACEBUCHINA, borhot de* MĂSLINE *ALPECHÍN, culegător de* MĂSLINE *(după baterea măslinilor) ARRISCADOR, culesul* MĂSLINELOR *ACEITUNADA, ACEITUNERA, depozit de* MĂSLINE *ACEITUNERO, OLIVERO, (perioadă de) culegere a* MĂSLINELOR *(de masă) VERDEO*.

● Alte contexte se referă la realități culturale sau istorice hispanice: *Guvernul Autonom al* CATALONIEI *GENERALITAT, dat cu* FRANCEZII *(ist. Spaniei) AFRANCESADO,* INVAZIA *franceză din 1808 FRANCESADA*, MĂGAR*ul la mijloc (joc, Uruguay) MONITO, bătăi cu* ROŞII (*la Valencia) LA TOMATINA*, NĂSCUT *din europeni (în America) CRIOLLO,* NĂSCUT *din metis şi spaniolă/din metisă şi spaniol CUARTERÓN,* NĂSCUT *din tată indian şi mamă albă sau invers (Am.) CHOLO, (Ec.) ROTO,* DESCENDENT *din europeni (şi născut în America) CRIOLLO, partizan al unei* DESCHIDERI *politice (Spania) APERTURISTA, limbă spaniolă plină de* GALICISME *GABACHO* etc.

3.5. Un tip special de contexte pe care le înregistrează pentru prima dată acest dicționar sunt titlurile de *opere literare, poveşti, fabule, titluri de opere şi piese muzicale, tablouri, sculpturi celebre*. Înregistrarea acestora este oportună întrucât, de multe ori, la nivelul acestor co-ocurențe, selecția în plan paradigmatic sau sintagmatic se face diferit în cele două limbi puse în relație, sau se impune o traducere a sensului global sau figurat al operei respective, situații pe care le-am semnalat şi comentat cu alte ocazii[2].

[1] Vezi *Bibliografia.*
[2] Vezi Carmen Lozinski 2011, 2012, 2013.

BDD-V1169 © 2014 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 04:07:02 UTC)

● Cel mai adesea traducerea în spaniolă a acestor ocurenţe se poate face ad litteram: DAMA *cu camelii LA DAMA DE LAS CAMELIAS, Târgul* DEŞERTĂCIUNILOR *LA FERIA DE LAS VANIDADES,* OMORÂREA /UCIDEREA *pruncilor (art., bis.) MATANZA DE LOS NIÑOS,* PONTICELE *lui Ovidiu LAS PÓNTICAS DE OVIDIO,* ALADIN *şi lampa fermecată ALADINO Y LA LÁMPARA MARAVILLOSA etc.*

Alteori, selecţia în plan paradigmatic şi /sau sintagmatic se face diferit în cele două limbi puse în relaţie:

● Astfel, pentru echivalarea contextului DAMNAŢIUNEA *lui Faust (muz.)* spaniola nu selectează corespondentul marcat *(livresc) DAMNACIÓN,* ci termenul neutru *CONDENACIÓN − LA CONDENACIÓN DE FAUSTO −*, iar REVIZORUL *(de Gogol)* este echivalat prin *EL INSPECTOR*, şi nu prin *EL REVISOR,* cum ar fi tentat să creadă un vorbitor cu o competenţă scăzută sau medie în limba spaniolă, dat fiind faptul că unul din sensurile cu care se actualizează cel mai frecvent acest termen spaniol este acela de „controlor de bilete".

● La fel de oportună este înregistrarea titlului SUFERINŢELE *tânărului Werther (de Goethe)* şi punerea lui în relaţie cu sintagma spaniolă consacrată pentru acest context − *LAS CUITAS DEL JOVEN WERTHER −*, deoarece niciunul din lexemele paradigmei sinonimice spaniole *SUFRIMIENTO, PADECIMIENTO, PENA, TORMENTO, DOLOR* nu acoperă la fel de bine sensul sintagmei respective, aşa cum o face *CUITAS,* care are sensul principal de „suferinţă, tristeţe, nelinişte", dar şi un subsens de „persoană care are dificultăţi în a relaţiona cu ceilalţi, sau pentru a se purta corespunzător în societatate, în general din timiditate, sau pentru că nu este obişnuit să aibă de-a face cu lumea".

● Din acelaşi considerent, al necesităţii punerii în relaţie cu o sintagmă consacrată prin uz din limba spaniolă, ar fi meritat să fie înregistrat sub articolul dedicat lui RĂZBOI şi titlul unui film intrat în conştiinţa colectivă, RĂZBOIUL *stelelor*, deoarece echivalenţa spaniolă a acestuia este *LA GUERRA DE LAS GALAXIAS* şi nu *LA GUERRA DE LAS ESTRELLAS,* cum ar fi tentat să creadă un vorbitor cu o competenţă medie în limba spaniolă.

3.6. Deosebit de utilă este înregistrarea contextelor ample, marcate *(bisericesc)* şi a frazeologiei religioase, *absente din dicţionarele bilingve româno-spaniole anterioare,* deoarece, de cele mai multe ori, traducerea acestora în limba spaniolă este dificilă. Unităţile frazeologice respective sunt precedate de mărci stilistice corespunzătoare şi de indicaţii ample, între paranteze, utile pentru elucidarea sensului avut în vedere şi pentru adecvarea la situaţia de comunicare, şi cuprind:

(a) *formule din ritualul liturgic şi sintagme din rugăciuni*: *Tatăl* CERESC (*bis.) DIOS PADRE,* HAR *vouă şi pace GRACIA Y PAZ A VOSOTROS,* HARUL *Domnului nostru Isus Hristos să fie cu voi toţi LA GRACIA DE NUESTRO SEÑOR SEA CON TODOS VOSOTROS, vie* ÎMPĂRĂŢIA *Ta (bis.) VENGA TU REINO, Doamne, nu Te* DEPĂRTA *de la mine SEÑOR, NO TE ALEJES DE MÍ, s-au* DESCOPERIT *temeliile lumii (bis.) QUEDARON AL DESCUBIERTO LOS CIMIENTOS DEL MUNDO;*

(b) *sintagme şi fragmente din Biblie*: *Făcătorul* NEVĂZUTELOR *(bis.) EL CREADOR DE LO INVISIBLE,* DEOFIINŢĂ *cu Tatăl CONSUBSTANCIAL CON EL PADRE,* NĂSTRAPA *de aur care avea mana (înv., pop.) (bis.) UNA URNA DE ORO QUE CONTENÍA EL MANÁ, în numele Celui Unuia* NĂSCUT *(Biblie) EN EL NOMBRE DEL UNIGÉNITO,* NASCUT *nu făcut (bis.) ENGENDRADO, NO CREADO, Eu şi Tatăl Meu* UNA *suntem (Biblie) YO Y EL PADRE UNO SOMOS;*

(c) *denumiri de sărbători religioase*: POSTUL *Venirii Domnului (la catolici) ADVIENTO,* POSTUL *Paştelui CUARESMA, CUARENTENA;*

BDD-V1169 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 04:07:02 UTC)

(d) *denumiri de practici religioase ortodoxe şi catolice*: *a ține* POST *negru (începând cu Joia Mare până la Înviere) AYUNAR EL TRASPASO,* POSTUL *Venirii Domnului (la catolici) ADVIENTO*, POSTUL *Paştelui CUARESMA, CUARENTENA, a se* ÎMPĂRTĂŞI *în miercurea din Postul mare (la catolici) TOMAR LA CENIZA,* POMENIREA *tuturor credincioşilor răposați (la catolici) CONMEMORACIÓN DE TODOS LOS FIELES DIFUNTOS* ş.a.

4. Corpusul şi soluțiile propuse de autorii *DRS*$_2$ pun în evidență faptul că, în cazul claselor lexico-semantice analizate, *de cele mai multe ori, cele două limbi puse în relație organizează diferit acelaşi continuum semantic.*

Analiza noastră a semnalat atât reuşitele cât şi soluțiile discutabile ale acestui dicționar şi a evidențiat multitudinea problemelor pe care le presupun redactarea şi „lectura" unui dicționar bilingv. O astfel de „lectură" a unui dicționar, realizată după principiile semanticii moderne, constituie o sursă de informații pentru lexicografia bilingvă, şi pentru semantica contrastivă româno-spaniolă.

SIGLE

DSL = Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicționar de ştiințe ale limbii*, Bucureşti, 2001, Nemira.

DRS$_1$ = Calciu, Alexandru, Constantin Duhăneanu, Dan Munteanu, 1979, *Dicționar român-spaniol*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică.

DRS$_2$ = Calciu, Alexandru, Zaira Samharadze, 2009, *Dicționar român-spaniol*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold.

BIBLIOGRAFIE

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2000, „Dicționarele bilingve din perspectiva metalexicografiei", *Limbă şi literatură*, vol. I-II, p. 11−17.

Bidu-Vrănceanu, Angela, 2007, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicționare la texte,* Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, Angela (ed.), 2010, *Terminologie şi terminologii*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

Bidu-Vrănceanu, Angela, Narcisa Forăscu, 2005, *Limba română contemporană. Lexicul*, Bucureşti, Editura Humanitas Educațional.

Corbin, Pierre, 1989, „Lire les dictionnaires. Pour la constitution en champs de récherche de la lecture critique des textes léxicographiques français contemporains", *Le français dans le monde*, nr. *Léxiques*, p. 31−41.

Coşeriu, Eugen, 2000, *Lecții de lingvistică generală*, Chişinău, Editura Arc.

Forăscu, Narcisa, 2007, *Sinonimia: teorie şi practică*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

Lozinski, Carmen, 2006, „Problemele sensului în dicționarele bilingve româno-spaniole", în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Limba română. Aspecte sincronice şi diacronice*, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, p. 297−306.

Lozinski, Carmen, 2008, „Problemele polisemiei în limbile română şi spaniolă. Sensuri noi în dicționarele bilingve", în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Limba română. Dinamica limbii,*

BDD-V1169 © 2014 Editura Universității din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 04:07:02 UTC)

dinamica interpretării. Actele celui de al 7-lea Colocviu al Catedrei de limba romana (Bucureşti, 7-8 decembrie 2007), Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 629−632.
Lozinski, Carmen, 2009, „Terminologiile în dicţionarele bilingve româno-spaniole", în Rodica Zafiu, Gabriela Stoica, Mihaela N. Constantinescu (eds), *Limba română. Teme actuale. Actele celui de al 8-lea Colocviu al Catedrei de limba română (Bucureşti, 5-6 decembrie 2008)*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 549−554.
Lozinski, Carmen, 2010a, „Sinonimie şi echivalenţă interlingvistică în dicţionarele bilingve româno-spaniole", în Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae (eds), *Limba română. Controverse, delimitări, noi ipoteze. Actele celui de al 9-lea Colocviu al Catedrei de limba română (Bucureşti, 4-5 decembrie 2009)*, vol. I, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 257−263.
Lozinski, Carmen, 2010b, „Termenii specializaţi în dicţionarele bilingve (româno-spaniole)", în Angela Bidu-Vrănceanu (ed.) 2010, p. 273−288.
Lozinski, Carmen, 2011, „Noul Dicţionar român-spaniol. Aspecte macro- şi micro-structurale", în Rodica Zafiu, Camelia Uşurelu, Helga Bogdan Oprea (eds), *Limba română: Ipostaze ale variaţiei lingvistice. Actele celui de al 10-lea Colocviu al Catedrei de limba română (Bucureşti, 3-4 decembrie 2010)*, vol. I, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 275−283.
Lozinski, Carmen, 2012, „Cuvinte şi sensuri recente în Noul Dicţionar român-spaniol", în Rodica Zafiu, Ariadna Ştefănescu (eds), *Limba română: Direcţii actuale în cercetarea lingvistică. Actele celui de al 11-lea Colocviu al Catedrei de limba română (Bucureşti, 9-10 decembrie 2011)*, vol. II, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 127−132.
Lozinski, Carmen, 2013, „Frazeologia româno-spaniolă. Problemele echivalării şi traducerii", în Rodica Zafiu, Ariadna Ştefănescu, Carmen Mîrzea Vasile, Raluca Brăescu (eds), *Limba română: variaţie sincronică, variaţie diacronică. Actele celui de al 12-lea Colocviu al Catedrei de limba română (Bucureşti, 14-15 decembrie 2012)*, vol. I, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 189−196.

SEMANTIC STRUCTURES IN THE ROMANIAN-SPANISH DICTIONARIES

(*Abstract*)

The present work is a short study of metalexicography that aims to analyse, from the semantic and lexical points of view, the way in which some of the Romanian lexical structures are reflected and translated in a well known Romanian-Spanish dictionary (*Dicţionar român-spaniol – DRS_2*).

BDD-V1169 © 2014 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-03 04:07:02 UTC)